

Tatjana Kuhl, Osnovna šola dr. Jožeta Pučnika Črešnjevca
S PUSTOLOVŠČINO BRALNO IMEJMO SE BAJNO

KLJUČNE BESEDE: bralne zmožnosti, družinsko branje, zbirka domačega branja Knjiga pred nosom

IZVLEČEK

Družinsko branje je potrebno tudi v najstniških letih, saj so starši še vedno pomembni pri oblikovanju in širjenju bralnih izkušenj. Otroci v tem obdobju veliko preberejo sami, vendar pa je zelo pomemben pogovor o prebranem. Zbirko domačega branja Založbe Mladinska knjiga smo uporabili pri družinskem branju z najstniki kot pristočno branje. Takšno branje je bilo všeč najstnikom in staršem. Pozitivna izkušnja je zblížala starše in otroke. Didaktična obravnava knjig je prav gotovo uporabnejša za domače branje, zato bomo na ta način obravnavali tudi kakšno knjigo domačega branja v naslednjem šolskem letu.

UVOD

Bralne sposobnosti niso nekaj vnaprej danega in dokončnega, ampak jih z branjem kvalitetne literature lahko razvijamo. Starši se z branjem otrok ukvarjajo predvsem v njihovem zgodnjem otroštvu. Takrat jim berejo in se z njimi pogovarjajo o prebranem. Ko pa že znajo brati, se za njihovo branje ne zanimajo več. Za svoje najstnike sploh ne vedo, kaj in koliko berejo. Novejše raziskave pa ugotavljajo, da je otrokova bralna uspešnost močno povezana z družinskim in učiteljevim branjem tudi pozno v drugi polovici osnovne šole. Prav z branjem v zadnjem triletju osnovne šole sem se poskusila ukvarjati z učenci, njihovimi starši, s svojimi sodelavci in vodstvom šole. V ta namen smo na šoli izvedli bralni projekt S pustolovščino bralno imejmo se bajno.

MLADI SPRETNİ BRALCI IN VLOGA STARŠEV

Spretni bralci postanejo učenci nekje med osmim in dvanajstim letom. Učenci obvladajo bralno tehniko in veliko berejo. Staršem se zdi, da so glede branja že opravili svojo vlogo. Mladi bralci pa tudi v tem času potrebujejo starševsko potrditev in cenijo mnenje staršev. Vloga staršev je še vedno bistvenega pomena. Učenci še vedno potrebujejo pogovor o prebranih knjigah. S pomočjo knjig se lahko starši s svojimi otroki pogovarjajo o splošnejših temah iz življenja in tudi posebnih. Še vedno so pomembni pri oblikovanju in širjenju otrokovih bralnih izkušenj.

Mnogih najstnikov se poloti dolgočasnost in nezanimanje za branje. Starši so tisti, ki lahko to preprečijo. Kropp svetuje staršem nekaj pravil, ki se jih naj držijo skozi vso osnovno šolo:

- »vsak dan berite svojim otrokom,
- kupujte raznolike knjige in revije,
- za gledanje televizije naj veljajo vaša pravila, tako da otroku ostane dovolj časa tudi za branje.« (Kropp, 2000, str. 125)

Družinsko branje je v najstniških letih drugačno. Skupaj glasno preberejo le nekaj besedila, otroci veliko preberejo sami. Pred glasnim branjem lahko otroci staršem povedo, kaj se je dogajalo v zgodbi, kako doživljajo prebrano. Nekateri otroci se želijo takšnemu branju izogniti, vendar je prav, da starši vztrajajo. Pokažejo lahko:

- željo po poslušanju branja svojega otroka – odličnega bralca;
- zanimanje za knjigo, ki jo otrok bere, tako da mu preberejo kakšno stran;
- težnjo po pogovoru o brani knjigi;
- veselje ob skupnem glasnem branju (branje po vlogah ...);
- možnost, da otrokom preberejo kaj zanimivega iz knjig, ki jih sami berejo.

V najstniških letih postane branje tudi bolj zasebno. Pri nekaterih temah, ki jih predstavljajo knjige, otroci ne bodo želeli, da bi jim starši glasno brali odlomke. V takšnem primeru se je bolje umakniti in se le pogovarjati o knjigi. Pomembno je, da ne postane branje popolnoma zasebna dejavnost mladega bralca. Ob pogovorih o tem, kaj otroci berejo, bodo starši dobili priložnost, da se z otroki pogovarjajo o raznovrstnih temah, ki jim bodo pomagale prebroditi čas odraščanja.

ZBIRKA DOMAČEGA BRANJA KNJIGA PRED NOSOM

Na tržišču se je pojavila nova zbirka knjig založbe Mladinska knjiga za domače branje Knjiga pred nosom s spremno besedo in didaktično obravnavo priznanih

slovenskih strokovnjakov mladinske književnosti. Konceptualno zasnovo zbirke je postavil Igor Saksida.

Ob branju si vsak bralec ustvarja svoj domišljjski svet, didaktična spremljava pa bi nas naj ob branju spodbudila, da bi opazili še kaj novega in zanimivega, vrednega naše pozornosti ob branju. Vprašanja in napotki so namenjeni dejavnostim pred branjem, spodbujajo k dejavnostim med branjem, večina pa jih je natisnjenih ob koncu posameznih poglavij, torej so namenjena dejavnostim po branju. Bralce spodbujajo k razvijanju štirih osnovnih sporazumevalnih dejavnosti: poslušanje, govorjenje, branje in pisanje.

Avtorica didaktičnega gradiva v knjigi Astrid Lindgren Brata Levjesrčna je Metka Kordigel. Pravi, da ni dovolj »samo prepoznavanje črk in besed« (Lindgren, 2008, str. 232), ampak mora imeti otrok dovolj energije, da si predstavlja književne osebe, da se odloči, ali so te osebe dobre ali slabe, da si v domišljiji naslika pošasti, da si predstavlja književne prostore. Zato je prav, da mu vsaj še v prvem in drugem triletju osnovne šole obširnejšo literaturo berejo odrasli. Možnosti družinskega branja so različne. Beremo v nadaljevanjih, bere lahko odrasli, otrok pa le posluša ter si v mislih ustvarja slike književnega dogajanja in ga podoživlja. Bereta lahko izmenično otrok in odrasli, v branje lahko vpletemo igro vlog in starejši berejo dvogovore, lahko pa se preprosto izmenjujejo. Vsa poglavja pa morata doživeti oba, da se lahko z otrokom pogovarjamo čudovite reči, ki se jih je mogoče pogovarjati ob in po branju posameznih poglavij.

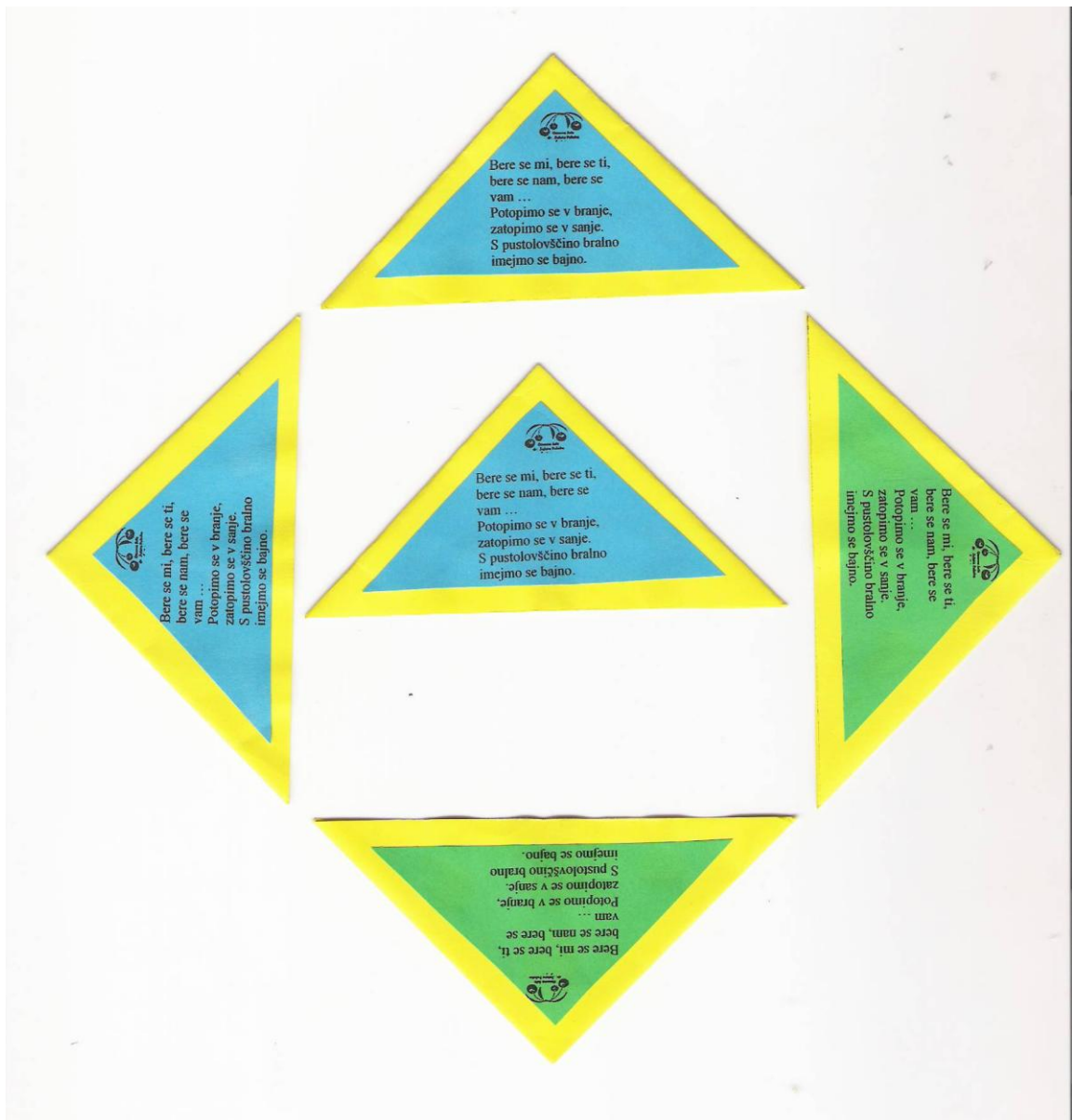
Miha Mohor pa kot avtor didaktičnega gradiva v knjigi Roalda Dahla Matilda ugotavlja, da nam staršem ne uspeva najbolje, da bi »v duši ohranili vsaj nekaj otroškega« (Dahl, 2008, str. 236). Domišljjski svetovi naših otrok nam postajajo oddaljeni, njihova doživljanja tuja, med njihovim in našim razmišljanjem je prišlo do nerazumevanja. Z mladim bralcem se moramo pogovarjati, da nam bo sporočil in razložil svoje pomene prebranega. Pri tem se nam ni potrebno odreči svoji odraslosti, saj je družinsko branje »izvrstna priložnost za dialog in izmenjavo mnenj« (Dahl, 2008, str. 237). Ob družinskem branju se bomo imeli lepo, starejši se bomo veliko naučili o mladih in bolje spoznavali drug drugega.

Mojca Honzak pa je avtorica didaktičnega gradiva v knjigi Janje Vidmar Debeluška. Ugotavlja, da starši večinoma pričakujejo, da se bo z branjem njihovih otrok ukvarjal učitelj oziroma učiteljica slovenščine. Odrasle bralce nagovarja, naj si vzamejo čas, da se s svojim mladostnikom pogovorijo o prebranem, naj branje tudi

njim razkrije nova obzorja. Na takšen način se bodo mladi naučili samostojnega dela in razmišljanja ter razvijali vse osnovne štiri sporazumevalne dejavnosti.

PROJEKT DRUŽINSKEGA BRANJA

Zbirka domačega branja Knjiga pred nosom me je navdušila, saj rada prebiram mladinsko literaturo in se kot učiteljica slovenščine ter knjižničarka na različne načine ukvarjam z mladimi bralci, se z njimi pogovarjam in ustvarjam. Pogosto pa sem pri svojem delu opazala, da vseh teh čudovitih stvari mladi bralci v najstniških letih ne delijo več s starši. Za projekt sem izbrala učence 7. razreda, saj je večina učencev pridnih bralcev in skupaj smo izvajali že različne projekte (prvi šolski dan v prvem razredu sem tem staršem, ko so svoje malčke pripeljali v prvi razred, prebrala slikanico Muc Mehkošapek Bine Štampe Žmavc, da bi si bili vedno pripravljene vzeti »za muco časa«; v tretjem razredu smo po prebrani slikanici o slončku Elmerju starši in otroci skupaj z razredničarko spekli torto v obliki slončka Elmerja; v mesecu knjige so ti učenci že večkrat učencem razredne stopnje brali pravljice po lastnem izboru in zanje pripravili pobarvanke ...). Vodstvu šole in razrednikoma sedmošolcev sem predlagala projekt družinskega branja, podprli so me in sedmošolcem ter njihovim staršem smo v novembru predstavili projekt družinskega branja S pustolovščino bralno imejmo se bajno. Najprej sem s projektom seznanila starše na govorilnih urah, predstavila sem jim pomembnost sodelovanja staršev pri branju najstnikov in jih prosila, da se dogovorijo s svojimi otroki o sodelovanju pri projektu. Razdelili smo jim ročno izdelana bralna kazala, ki jih običajno izdelujemo v knjižnici.

Na prvem sestanku smo staršem razdelili bralna kazala.

Bere se mi,
bere se ti,
bere se nam,
bere se vam ...
Potopimo se v branje,
zatopimo se v sanje.
S pustolovščino bralno
imejmo se bajno.

Predstavitev projekta staršem

Naslednji dan so bili učenci že navdušeni in vsi so hoteli imeti knjige, ki pa smo jih imeli v začetku samo po en izvod. Projektu se je pridružila dobra polovica staršev (predvsem mame) in učencev (vseh učencev je 23).

Od novembra do maja je potekalo družinsko branje. Brali smo Matildo R. Dala, Debeluško J. Vidmar in Brata Levjesrčna A. Lindgren. Nabavo knjig nam je omogočila Nova kreditna banka Maribor – šolska hranilnica.

Starše in otroke sem spodbujala, da bi brali skupaj in pri tem uporabljali didaktična napotila po poglavjih. Zaradi časovne stiske se je pogosteje dogajalo, da so brali vsak zase in se kasneje pogovarjali. Učenci so mi v knjižnici redno poročali, pogosto so povedali, da morajo starše spodbujati, ker so kar naprej v zaostanku ... Kljub vsemu jim je uspelo prebrati knjige in večina staršev je bila z izborom knjig zadovoljna, celo navdušena, nekateri pa so tudi negodovali in svojim otrokom odsvetovali branje določene knjige (Brata Levjesrčna). Zelo spodbudno za učence je bilo, da sta knjige brala oba razrednika in ravnateljica.

Maja smo se o pridobljenih izkušnjah pogovorili na okrogli mizi, vendar vsi niso mogli sodelovati. Udeležili so se je: deset učenk in učencev, njihovi starši, ravnateljica Lidija Milošič, razrednika Katja Skubic in Jože Mohorko ter gostje: Igor Saksida, predstavnici Mladinske knjige: promotorka Helena Seljak in zastopnica Brigita Orgulan.

V uvodnem delu okrogle mize nam je Igor Saksida predstavil koncept zbirke Knjiga pred nosom. Starši so v razpravi povedali, da so se ob branju spomnili svojega otroštva, se naučili pogledati na svet iz zornega kota mladih, spoznali so, kaj mladi radi berejo danes, otroci so jim razlagali svoje razumevanje prebranega, pogovarjali so se o težavah današnjega odraščanja, o prijateljih, vrednotah, šoli, nadaljevanju šolanja, odnosih doma ... Skupaj z mladimi so razmišljali, raziskovali, iskali rešitve književnih junakov, hkrati pa so spoznanja povezovali z resničnim življenjem. Mnenja staršev in otrok so se včasih razlikovala, starše so presenetile tabu teme (motnje hranjenja, smrt, slabi starši ...), ki jih pogosto obravnava sodobna mladinska književnost.

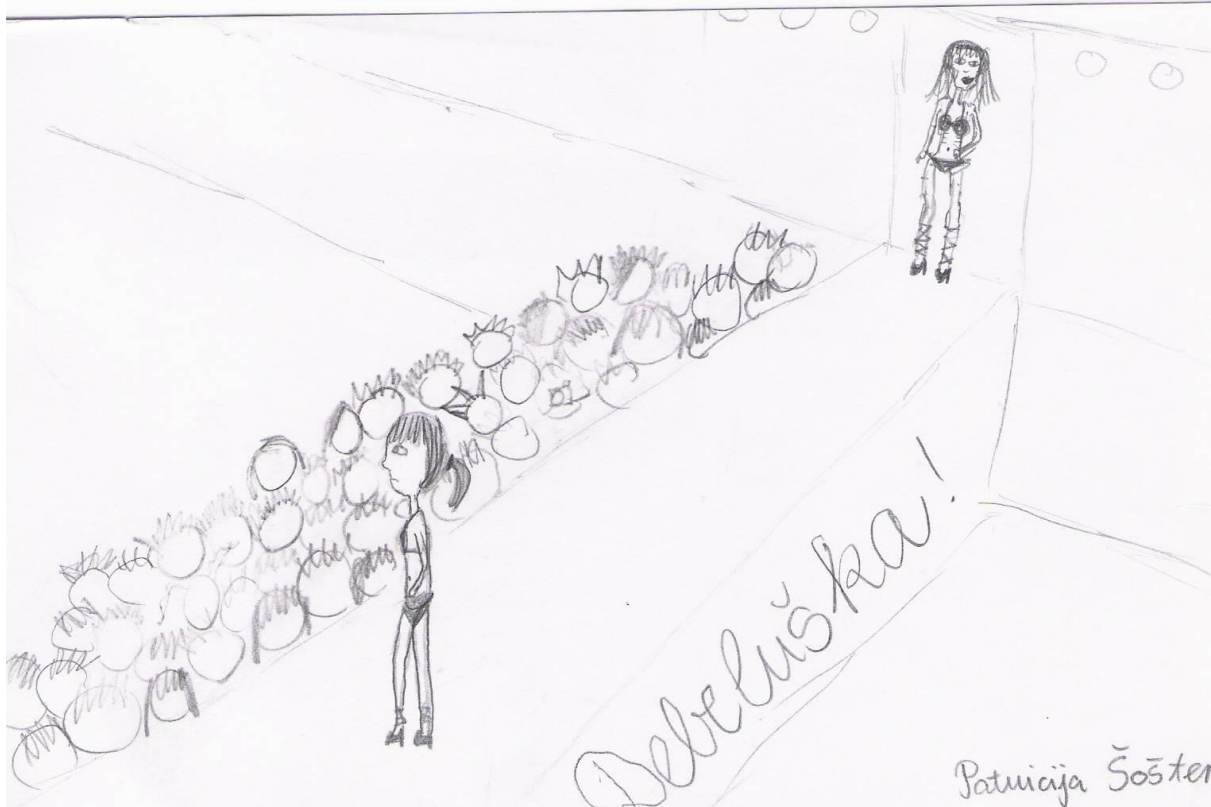
Za takšen način branja bi potrebovali tudi več knjig, da bi lahko sočasno tiho brali, saj si pri nekaterih temah učenci ne želijo glasnega branja. Starši so se strinjali, da je bilo to branje pozitivna izkušnja. S svojimi otroki so se pogovarjali o splošnejših temah iz življenja in tudi posebnih. Didaktično obravnavo knjig (ponujena vprašanja in spodbude po posameznih poglavjih) so uporabljali na začetku branja, ko pa jih je branje močno pritegnilo, so didaktične napotke preskočili. Bolj bi jih izkoristili, če bi se pripravljali na obravnavo knjig za domače branje, vendar smo se tokrat odločili, da bomo zbirko uporabili za prostočasno branje staršev in otrok, ker je bil to projekt šolske knjižnice.

Okrogla miza

Vesna Lešnik: Nangijala

Patricija Šošter: Debeluška

Mojca Zotler: Matilda

Ta način pristočasnega branja nas je spodbudil, da bomo v novem šolskem letu podobno poskusili še z domačim branjem.

UPORABLJENA LITERATURA

Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2003

Dahl, R.: Matilda. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008. (Zbirka Domače branje Knjiga pred nosom).

Dolinšek – Bubnič, M.: Beri mi in se pogovarjaj z mano!: strokovni priročnik z nasveti za kreativno uporabo otroških slikanic. Ljubljana: Epta, 1999.

Kropp, P.: Vzgojanje bralca: Naj vaš otrok postane bralec za vse življenje. Tržič: Učila, 2000. (Vzgoja za življenje).

Lindgren, A.: Brata Levjesrčna. 1. izd. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008. (Zbirka Domače branje Knjiga pred nosom).

Vidmar, J.: Debeluška. 1. izd. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008. (Zbirka Domače branje Knjiga pred nosom).